

Jan Van der Roost (1956)

Tussen 2004 en 2018 interviewde Simon De Rijcke voor het tijdschrift Ambrozijn enkele tientallen componisten uit Vlaanderen. Hij sprak met hen over hun opleiding en carrière, hun drijfveren en bekommernissen, hun oeuvre en esthetiek. De reeks omspannt bijna drie generaties: de jongste geïnterviewde in het rijtje was Luc Brewaeys (1959-2015), de oudste August Verbesselt (1919-2012).

De interviews bieden een kleurrijk perspectief op een bewogen (muziek)historische periode, van de late jaren 1930 over de oorlogsjaren heen tot het prille begin van dit millennium. Doorheen die verhalen worden verbanden tussen verschillende generaties zichtbaar en krijgt de lezer een uniek en persoonlijk inzicht – een blik van op de eerste rij, zeg maar – in de gebeurtenissen, concerten, lessen, vriendschappen en toevalligheden, die mee bepalend geweest zijn voor de nieuwe muziek in ons land.

Als primaire informatiebron zijn deze interviews relatief moeilijk te vinden. Op initiatief van Raoul De Smet en in samenwerking met Kulturele Kring Ambrozijn vzw maakt MATRIX ze daarom beschikbaar via haar website. Waar mogelijk zijn de teksten toegevoegd aan de overeenkomstige componistenfiches. Gebundeld zijn ze terug te vinden via deze link. Musicoloog Yves Knockaert schreef er een inleidend artikel bij.

Onderstaand interview verscheen oorspronkelijk in
Artistiek Tijdschrift Ambrozijn, jg. 35 nr. 3, oktober 2017, p. 30-37

www.matrix-new-music.be/publicaties
www.ambrozijn-vzw.be

Jan Van der Roost

Interview afgenomen ten huize van de componist op 4 september 2017

Klokslag halftwaalf komt een zwarte Mercedes voorgereden aan het station Kontich-Lint waar ik sta te wachten Een glimlachende chauffeur nodigt me uit in te stappen.

"Goedemorgen, dat is wel erg lang geleden. Hoe maak je het?" Het gesprek start alsof er geen jaren waren voorbijgegaan. Na veel bochten doorheen een residentiële wijk arriveren we aan het huis van componist Jan Van der Roost. Hij leidt me de stijlvolle, strak wit-zwart afgelijnde leefkamer binnen waar de tafel vol ligt met muziekbladen, die Jan snel opruimt.

Zo te zien 'schrijf' jij nog altijd muziek met pen en potlood.

Ja, altijd. Ik gebruik de computer niet voor muzieknotatie. Ik vind dat te afstandelijk en onpersoonlijk en je hebt geen goed overzicht over het geheel.

Een nieuw werk?

Ja, een opdracht van het Leuvens oud-studentenkoor. Een soort suite van kerstliederen.

Wat wil je drinken? Koffie?

Ja, graag.

Wanneer ik even later een kopje Ethiopische koffie voorgeschoteld krijg, ga ik meteen van start want onze tijd is eerder beperkt.

Toen je op 1 maart 1956 in Duffel het licht zag, had je als toekomstig componist misschien wel het geluk in een muzikaal actief gezin geboren te worden: vader dirigeerde amateurorkesten en moeder zong in een koor. Zo staat het althans in het *Lexicon van Vlaamse Componisten*. Herinner jij je nog iets uit die eerste levensjaren?

Neen, van toen herinner ik me niets precies. Maar ik weet nog wel dat er altijd muziek in de lucht hing: de radio speelde, er waren lp's, een bandopnemer, er was een piano, mijn vader was amateurfluitist en mijn moeder zong. Vader en moeder hadden een brede smaak, vele soorten muziek kwamen dus aan bod.

Vader was dus geen professioneel muzikant?

Neen, hij werkte bij de NMBS, maar al zijn vrije tijd besteedde hij aan muziek. Er zat wel meer muziek in de familie. Verscheidene van mijn voorouders waren amateurmuzikanten, maar een stak er bovenuit: de beroemde bas-bariton Edward De Decker. Mijn moeder was op haar beurt dan weer verwant met de familie Boeykens – je weet wel, van de bekende klarinettist Walter Boeykens die enkele jaren geleden overleden is.

Nam jij al vroeg deel aan die muziekbeoefening?

Eigenlijk niet, of maar alleen passief. Op mijn jonge leeftijd luisterde ik graag via de koptelefoon naar muziek van platen en op de radio. Ook het orgel en de koorzang op zondag in de kerk trokken mijn aandacht. Voor de rest was ik graag buiten om voetbal te spelen of iets anders en voor je het vraagt: ik ben nooit naar de muziekschool gegaan. Ik heb wat muziekles gekregen van mijn vader en van een amateur van het harmonieorkest Sint-Cecilia uit Lint.

Heb je broers of zussen?

Ik heb een oudere zus en twee jongere broers. Alledrie speelden ze muziek als amateur.

Je kreeg muziekles van een lid van het harmonieorkest. Was jij er zelf lid van geworden?

Inderdaad, vanaf mijn 12 jaar ging ik met mijn vader mee. Hij was de dirigent. Tot mijn 22ste heb ik erin meegespeeld en ook in het Boechoutse Symfonisch Orkest dat toen onder de leiding stond van Michael Scheck, de latere directeur van het Antwerps Conservatorium.

Welk instrument bespeelde je toen?

Trombone. Maar eerst was dat bugel omdat mijn armen nog niet lang genoeg waren. Ik heb het gelukkig geleerd van iemand uit het orkest die zelf degelijk opgeleid was.

Je ging dus niet naar de muziekschool maar toch wel naar de lagere school, vermoed ik. Welke was dat?

Dat was in de Sint-Montfortschool hier in Kontich-Kazerne.

Herinneringen aan die tijd?

Alles liep op wieltjes. Ik had geen moeite met leren, was lid van een plaatselijke voetbalclub en van de Chiro. Ik verveelde me niet.

Daarna ging je naar het Sint-Gummaruscollege in Lier. Welke afdeling heb je gevolgd?

Eerst de afdeling Latijn-wiskunde, en nadien, om wat meer tijd te kunnen hebben voor mijn hobby's, naar Latijn-wetenschappen. Mijn grote passie was toen de sport: voetbal, volleybal, atletiek en nog andere. Ik nam deel aan competities op provinciaal en collegeniveau. Ik was blijkbaar zo'n goede keeper dat ik door coaches van 'den Beerschot' werd benaderd. Het wekte dan ook geen verwondering dat iedereen dacht dat ik naar de universiteit zou gaan voor sportleraar. Mijn zus studeerde er al Germaanse en mijn twee broers zouden later dezelfde weg op gaan: de ene voor geneeskunde en de andere voor filosofie en antropologie.

En dan koos jij om muziek te gaan studeren. Dat zal voor je ouders ook wel een verrassing geweest zijn?

Niet voor hen alleen. De toenmalige directeur van het college, Louis Van den Berghe, heeft me tot driemaal toe proberen te overhalen om het niet te doen: "Je moet een universiteitsdiploma behalen, muziek is goed als hobby". Ik was in die tijd niet echt een studax, trombone spelen in allerlei formaties en stijlen, dat was wat mij toen fascineerde.

Je gaat dan naar het Lemmensinstituut en bijvoorbeeld niet naar het Antwerps Conservatorium. Hoe kwam dat?

Mijn zus was toevallig bevriend met de dochter van Lode Dieltiens die les gaf in het Lemmensinstituut en in Antwerpen. Mijn ouders wilden toch een zekere garantie want ik had tot dan geen muziekonderwijs gevolgd en dus vroegen ze aan Lode een onderhoud om mijn muzikale capaciteiten te testen. Bij hem thuis testte hij mijn muzikaal gehoor en peilde naar mijn instrumentale en technische kennis. Nadien vertelde hij mijn ouders – ik zat wel in de kamer ernaast maar speelde luistervink – “hij kent niets van de theorie maar hij kan wel alles wat ik hem vraag. Hij zal het wel aankunnen”. De keuze viel op het Lemmensinstituut omdat er een diploma muziekpedagogie te behalen viel, wat meer toekomst voor een job in de muziekwereld bood.

In welk jaar ben je daar begonnen?

Dat was in 1974. Ik moest een ingangsprоef doen en werd voorwaardelijk voor een jaar aangenomen. Ik had veel in te halen en was blij dat er al in september studieweken werden ingericht voor de nieuwe studenten: notenleer, muziekdictée, harmonieleer, enz. Ik vond dat geweldig, want elke dag ging voor mij de muziekwereld meer en meer open. Ik heb in die vijf jaar wel hard moeten werken. Ik werd geconfronteerd met een aantal totaal nieuwe dingen: zo moest ik leren blokfluit spelen en piano als tweede instrument. Uiteindelijk ben ik erin geslaagd om eerste prijzen notenleer, trombone, muziekgeschiedenis, harmonie en contrapunt én het diploma muziekopvoeding te behalen.

Heb je nog herinneringen aan bepaalde markante lesgevers?

De docenten aan wie ik het meeste te danken heb, zijn Lode Dieltiens voor notenleer, Frans Geysen voor de vakken harmonie en muziekanalyse, Jos Van Looy voor contrapunt, François De Backer voor mijn tromboneopleiding en Hugo Heughebaert voor muziekgeschiedenis. Destijds werd het instituut met vaste hand geleid door kannunik Jozef Joris, niet alleen een uitstekend musicus maar ook een echte leider.

Ben je onmiddellijk daarna beginnen lesgeven?

Vergeet de legerdienst niet, hé! Dat was nog zo in die tijd. Gelukkig

werd ik vlakbij gelegd, in Mortsel. Nadien, in 1980, ben ik getrouwd met Bernadette Johnson uit Ekeren, maar met Schotse roots. Daarna was het werken geblazen. In september ben ik begonnen in de muziekscholen in Sint-Niklaas en Heist-op-den-Berg en heb ik ook een jaartje in een dagschool in Mechelen lesgegeven.

Was je ondertussen ook actief als trombonist?

Als freelancer heb ik in verschillende orkesten en allerlei soorten ensembles meegespeeld. Een heel divers repertoire van renaissance tot hedendaagse muziek. Zo ben ik een tijd lid geweest van het gekende Gabrieli Koper Ensemble, dat uit de koperblazers van onze Belgische symfonieorkesten bestond.

Je gaat dan in 1981 naar het Gents Conservatorium en het jaar daarop naar het Antwerps Conservatorium. Van de hak op de tak?

Toch niet. Ik was in Brussel voor fuga begonnen bij Julien Mestdagh, maar die muteerde naar Gent en ik ben hem gewoon gevolgd. Nadat ik mijn diploma fuga op zak had in 1982, ben ik naar Antwerpen getrokken voor koorleiding bij Roger Leens en compositie bij Willem Kersters. Ik wilde mijn intuïtief in de praktijk opgedane kennis beter kunnen structureren en had dus nood aan meer theoretische kennis.

In 1983 begon je les te geven aan het Lemmensinstituut waar je in 2016 met pensioen bent vertrokken. Welke vakken heb je daar gegeven?

Ik ben vorig jaar wel met pensioen gegaan maar blijf nog verbonden met de hogeschool als gastprofessor. Ik heb er de vakken harmonieleer, contrapunt en fuga gedoceerd. Ik heb er ook jaren het harmonieorkest geleid en ben de laatste jaren ook met de afdeling directie verbonden voor al wat met instrumentatie, orkestratie, arrangement enz. te maken heeft. Sinds drie jaar ben ik voor dat laatste aspect als gastdocent ook verbonden aan het Koninklijk Muziekconservatorium van Antwerpen, nu Artesis-Plantijn Hogeschool.

Je dirigeerde nog andere groepen, nietwaar?

Na het behalen van mijn diploma voor koorleiding heb tien jaar lang een koor in Mortsel geleid. Daarna ook nog een tiental jaren in Nossegem de Brass Band Midden-Brabant. Ik heb daar zeer veel ervaring opgedaan en veel geleerd.

Is het door die rol als dirigent van harmonieorkest en brassband dat je in Vlaanderen vooral gekend bent als hafabracomponist?

De eerste aanleiding daartoe dateert van de vroege jaren 1980. De toen erg bekende trompettist Theo Mertens had iets van mij gehoord en vroeg me een stukje voor zijn koperkwartet te schrijven, gebaseerd op *Souterliedekens* van Clemens non Papa. Het kreeg dan ook toepasselijk de titel *Souterliedekens Suite*, nadien omgedoopt tot *Renaissance Suite*. Hij heeft mijn carrière mee een duw gegeven. Van het een kwam het ander en zo kreeg ik in 1982 de opdracht om het plichtwerk voor het Nationaal Brass Band Kampioenschap te schrijven. Ongeveer tezelfdertijd, toen ik in 1983 in Nossegem werd aangesteld als tweede dirigent bij bovengenoemde brassband, kreeg ik een opdracht van het Festival van Vlaanderen. Ik componeerde *Per Archi* voor strijkorkest en zo geraakte alles in een stroomversnelling. Natuurlijk schreef ik ook geregeld nieuw werk om door mijn brassband te laten uitvoeren. Als ik in diezelfde periode op aandringen van Ernest van der Eycken werd aangezocht om als jurylid te fungeren van de Provinciale Muziektornooien van Antwerpen, vond ik dat ik meer voor de hafabrasector moest gaan schrijven. Dat is wellicht de verklaring van die eenzijdige vermaardheid die ik geniet. Het is absoluut zo dat ik voor blazersensembles heel wat geschreven heb en dat die werken internationaal zeer vaak gespeeld worden: die 'naamsbekendheid' is dan ook niet onterecht.

Veel van die hafabrawerken hebben ronkende titels als *Excalibur*, *Avalon*, *Volcano*, *Attila*, *Stonehenge*. Die lijken mij te verwijzen naar een science fiction-liefhebber?

Nee, hoor, helemaal niet. Ik heb wel altijd sinds mijn humanioratijd belangstelling gehad voor geschiedenis, mythologie en oude culturen.

In de loop van de jaren ben je in binnen- en buitenland een gewaardeerd componist, dirigent, jurylid en gastdocent geworden. Hoe is dat gekomen?

Een van de directe redenen is de uitgave van mijn werken door de Nederlandse uitgeverij De Haske, tegenwoordig Hal Leonard MGB. Zij hebben een zeer degelijke internationale verspreiding. Een aantal van mijn werken trok in de late jaren 1980 de aandacht van dirigenten in Japan die ze daar lieten spelen en opnemen. Ze zochten ook persoonlijk contact met het gevolg dat ik werd uitgenodigd om

er te komen dirigeren en er gastcolleges te geven. Daarna kwamen er uitnodigingen uit Zuid-Korea, Taiwan, Hong-Kong, de Verenigde Staten, Canada, Brazilië, Argentinië, Venezuela en vele andere landen. Vooral met Japan is er gaandeweg een permanente samenwerking ontstaan. Drie-, vier- tot vijfmaal per jaar vlieg ik ernaartoe voor telkens één à twee weken om concerten te dirigeren, cd's op te nemen en te doceren. Het opmerkelijke aan blaasmuziek is dat 95% van de beoefenaars amateurs zijn. Qua muzikaal niveau varieert dat van beginners tot, in een aantal gevallen, een zeer hoog niveau. Iets dergelijks tref je ook aan in de koorwereld. De professionele muziekwereld is een heel ander gegeven dan de amateurwereld.

Heb je ook nog symfonische werken en kamermuziek gecomponeerd?

Ja, en ook vocale muziek en solowerken. Vergeet niet dat ik aan het Lemmensinstituut vijf jaar intensief aan koorzang heb gedaan en jarenlang een koor heb gedirigeerd. Mijn muziekproductie is vrij breed. Ik heb werken voor soloinstrumenten met pianobegeleiding, concerti voor verschillende instrumenten met strijkorkest of kamerorkest, zoals mijn gitaarconcerto *Homenaje a Joaquin Rodrigo* en het klarinetconcerto dat onlangs op het label Naxos is uitgebracht met Eddy Vanoosthuysse als solist en het Japans Central Aichi Symphony Orchestra. Verder bijvoorbeeld *Contrasto Grosso* voor strijkkwartet en blokfluitkwartet of *Per Archi* uit 1983 dat toen op het Festival van Vlaanderen in première ging en inmiddels tientallen malen is uitgevoerd in verschillende landen. Of mijn *Sinfonia per Orchestra* dat door het Orchestre Philharmonique de Luxembourg in première werd gebracht en nadien op cd werd gezet door het Sint-Petersburg State Symphony Orchestra, of het *Concerto Doppio* voor twee klarinetten en strijkers, opgenomen door de Beethoven Academie en door de Sofia Soloists, of *Deux Poèmes*, op teksten van Paul Verlaine, voor sopraan, harp en cello. Er zijn talloze andere werken die ik zou kunnen vermelden die weinig of niets met blaasmuziek te maken hebben. Grosso modo kan je stellen dat maar ongeveer de helft van mijn oeuvre werken voor kinderkoren en harmonieorkesten van amateurs zijn. De andere helft zijn dan werken voor allerlei instrumentale bezettingen.

Hoe zou je jouw muzikale taal omschrijven?

Dat is niet zo gemakkelijk want ik heb een brede belangstelling. Ik wil in mijn oeuvre net zoals in mijn leven veel diversiteit. Ik kan niet

onder een bepaalde vlag of strekking geklasseerd worden. Men moet de muziek niet dogmatiseren. Op dat gebied was ik het totaal oneens met mijn leraar Willem Kersters. Die zei "je moet één pad kiezen en daarin doorgaan". Ik wilde juist zoveel mogelijk paden bewandelen en terreinen ontdekken. Sommigen noemen dat, al dan niet misprijzend, eclecticisme. Ik voel me goed in die veelheid van stijlen en genres. In zowat alle periodes van de muziekgeschiedenis zijn er componisten geweest die erg uiteenlopende soorten muziek hebben geschreven.

Qua tonaliteit?

Ik heb bijna geen werken die niet tonaal gerelateerd zijn of een verwijde tonaliteit hebben, al dan niet gemengd met modaliteit. De kunstmuziek van de tweede helft van de 20ste eeuw gebruikte, naar mijn smaak, veel effecten die soms eerder georganiseerde geluiden zijn. Zelf heb ik een paar keren in die richting geëxperimenteerd maar dat zijn uitzonderingen in mijn opuslijst. Je kan mijn werk best stilistisch toegankelijk noemen.

Heb je een idee waar en hoe vaak er per jaar een werk van jou wordt uitgevoerd?

Dat kan ik onmogelijk zeggen, maar het moet honderden keren per jaar zijn dat er een of ander werk wordt uitgevoerd. Ik mag niet klagen als je de lijst van professionele ensembles overloopt die een of ander werk van me uitvoerden of opnamen. Om er slechts enkele te citeren: Vancouver Symphony Orchestra, Simon Bolívar Symphony Orchestra, Slovaaks Radio Orkest, Tokyo Philharmonic Orchestra, Litouws Kamerorkest, Pools Radiokoor, Orchestra Filarmonica di San Remo, Tallinn Philharmonic, Lviv Philharmonic, Salzburger Solisten en vele andere. Niet te vergeten: de meeste Belgische professionele orkesten. Daarnaast talloze harmonieorkesten over zowat de hele wereld. Ik zei het al: blaasmuziek wordt nagenoeg overal gespeeld.

Hoe ga je te werk om een nieuw werk te beginnen?

Het zijn uitsluitend opdrachten en dat bepaalt al onmiddellijk het instrumentarium of de moeilijkheidsgraad. Schrijven voor amateurs of kinderen stelt speciale eisen. Je kan het voor kinderen niet te ingewikkeld maken of ze verliezen de speel- of zangvreugde. Dat wordt dus een- of tweestemmig als het over kinderkoor gaat. Voor professionelen mag je de verbeelding de vrije loop laten. Vooraleer

ik iets op papier zet – en je hebt gezien dat ik nog alles manueel op papier schrijf – is er een soort incubatieperiode waarin ik mentaal met een thema, een motief, een melodie, een klank, enkele akkoorden bezig ben. Het noteren gaat nadien meestal vrij snel, maar ik kan door al mijn zojuist vernoemde bezigheden en verplichtingen zelden aan een werk echt doorwerken tot het af is. Het is een pure luxe, ik besef het goed, maar ik moet daarom ook dikwijls opdrachten weigeren. Ik ben zeer content met mijn carrière, hoor. Ik had nooit kunnen denken dat ik zou realiseren waarvan ik gedroomd had.

Wat belooft de toekomst? Nog opdrachten?

Zoals ik al zei, ik werk momenteel aan een *Kerstsuite* voor koor en kamerorkest, een opdracht door het Leuvens oud-studentenkoor Tourdion. Het wordt geen suite van oude Vlaamse kerstliederen, maar een veeltalig en universeel boeket van authentieke en weinig gekende liederen uit verschillende werelddelen die verwijzen naar het feest van Kerstmis. Door mijn internationale contacten heb ik die kunnen verzamelen. Het zal dus ook niet gaan over het genre *White Christmas* en *Stille Nacht*. Verder staan er nog een tiental diverse opdrachten uit verschillende landen in de rij te wachten, waaronder een uit eigen land: een celloconcerto met symfonisch orkest dat met Marie Hallynck als soliste in première zal gaan.

Prachtig vooruitzicht, Jan! Ik wens je nog veel inspiratie en de nodige tijd om die opdrachten tot een mooi klinkend resultaat te brengen. Dank voor de tijd die je hebt kunnen en willen vrijmaken voor deze gezellige babbel.

Wacht, ik haal je nog enkele cd's en breng je dan naar het station.

Van een galante en royale componist gesproken!